

80 jaar Ons Genoegen Van Oorlogstuin naar hobbytuin

Op 3 april 1942 werd in Odeon de 'Zwolsche Bond van Volkstuinders' opgericht. Het was de eerste volkstuinvereniging in Zwolle. Later werd de naam gewijzigd in 'Zwolsche Volkstuinvereniging Ons Genoegen'. In 2022 bestaat de vereniging dus tachtig jaar.

Volkstuinen zoals we die nu kennen ontstonden in de 19e eeuw rond de grotere steden. In die tijd groeide de betrokkenheid van de gegoede stedelijke burgerij met de arme bevolking, die vaak in de stedelijke industrie werkte. Volgens de in 1784 opgerichte Maatschappij tot Nut van 't Algemeen was het zelf kweken van planten en groenten 'een

nuttige bezigheid die zou leiden tot orde, regelmaat, netheid en zindelijkheid, maar ook tot geduld, toewijding, wilskracht, vrolijkheid en vriendelijkheid'. In 1838 verhuurde de Maatschappij voor het eerst volkstuinen in Franeker. In de loop van de eeuw ontstonden rond veel Nederlandse steden volkstuincomplexen die door de gemeenten werden uitgegeven.

Al snel kregen deze tuinen ook een recreatieve functie en werd het verbouwen van groenten minder belangrijk. Er kwamen huisjes te staan waarin men zelfs kon overnachten. Het werden plekken waarin de klein behuise burger zich vooral in de weekenden kon ontspannen en genieten van de natuur. Rond Zwolle bleven de volkstuinen meer het karakter van groententuin en bloementuin houden en zijn er geen complexen waar je ook mag overnachten.

Volkstuinen kregen een extra impuls tijdens de Eerste Wereldoorlog. Door de voedselchaarste stelden gemeenten meer grond beschikbaar voor volkstuintjes. Zo ook in Zwolle. In een advertentie in de *Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant (POZC)* werd bekend gemaakt dat de gemeente grond beschikbaar ging stellen voor volkstuintjes.

In die tijd werden ook de eerste landelijke verenigingen van volkstuinders opgericht: de Bond van Huurders van Volkstuinen in 1917,

gevolgd door de Bond van Volkstuinders in 1919. In 1928 stichtten de volkstuinverenigingen samen het Algemeen Verbond van Volkstuindersverenigingen in Nederland (AVVN). Deze landelijke organisatie zet zich nu nog in voor de bescherming en de wettelijke erkenning van volkstuinen. Ons Genoegen is lid van de AVVN.

In de crisisjaren tussen de beide Wereldoorlogen nam het aantal volkstuinen toe. Gemeenten stelden opnieuw gronden beschikbaar zodat werklozen de gelegenheid kregen om zelf groenten te verbouwen. De gemeente Zwolle was hierin voorloper, dankzij de katholieke wethouder voor sociale zaken R.J.J.M. Tellegen. Hij zorgde ervoor dat een stuk weiland rechts van de Meppelerweg even voorbij de Marechausseekazerne beschikbaar kwam. Werklozen konden hier voor f2,50 per jaar een stuk grond van 250 m2 huren. Het *Overijsselsch dagblad* schrijft hier op 8 november 1932 een lovend artikel over onder de kop:

'Akkers tuingrond voor werklooze gezinshoofden, een prachtig initiatief der gemeente Zwolle'. *"Van alle zijden wordt aangedrongen op en geijverd voor, ontwikkeling en ontspanning van de werklozen. En terecht. Werkloosheid is erg, héél erg, want ze is moordend voor alle energie en snuikend voor het huiselijk geluk omdat zij de gezinnen op den duur brengt aan den rand van den afgrond. Met ontwikkeling en ontspanning alleen zijn echter deze onheilen niet af te wenden, het zijn slechts zwakke en zeer onvolkomen middelen om de funeste uitwerking der werkloosheid te verminderen en te verzwakken. Af te wenden zijn de gevolgen alleen door de slachtoffers in de gelegenheid te stellen productief werk te verrichten voor hun*

gezinnen. Dit nu verwacht wethouder Tellegen te bereiken met zijn plan, waarvoor het gemeentebestuur van Zwolle bij wijze van proef medewerking heeft verleend. Van zijn stempelplicht wordt de amateur-tuinier natuurlijk niet ontslagen, maar ook dat is geen bezwaar, daar de grond niet ver buiten de stad ligt".

▲ Wethouder R.J.J.M. Tellegen (bron internet)

Deze tuinen waren bedoeld voor het telen van groenten en niet voor bloemen: *"Is de tijd daarvoor gekomen, dan kan de werkloze huisvader op zijn grond zaaien en poten wat hij wil.*

Aardappelen en groenten die hij voor zijn gezin in den loop van het jaar nodig heeft. Hij onderhoudt zijn grond en oogst verschillende voor zijn gezin noodzakelijke levensbehoeften, welke hem dan veel minder kosten, dan wanneer hij ze moest kopen. Bovendien heeft hij het niet ten onderschatten voorrecht vrijwel het gehele jaar prettig en voor zijn gezin nuttig werk te hebben verricht, dat hem tevens de noodige afleiding bezorgde. Wil hij de

▲ Stempellokaal voor werklozen in de crisisjaren (Geheugen van Nederland)

▲ Advertentie voor de uitgifte van volkstuintjes door de gemeente Zwolle in 1918 (POZC van 29-11-1917).

werkzaamheden uitbreiden en b.v. samen met een buurman-pachter een varkenshok bouwen om daarin een of twee biggen vet te mesten, dan kan dit geschieden zonder belangrijke kosten en van gemeentewegen is daar geen bezwaar tegen. Wel

maken de pachtvoorwaarden bezwaar tegen het kweeken van bloemen op door de werkloozen gehuurde grond. Het zijn geen „Volkstuintjes“.”

Het aantal volkstuinen nam zoveel toe dat kleinhandelaren in aardappelen, groente en fruit gingen klagen bij de minister over oneerlijke concurrentie. Volgens hen “zouden niet alleen werkloozen maar ook loontrekkende arbeiders meer en meer de voor hun gezinnen benodigde groenten en/of aardappelen in een volkstuintje telen en hun oogstoverschotten weggeven of tegen lagen prijs aan derden verkoopen, als gevolg waarvan de handel, vooral in de volksbuurten zijn debiet niet onaanzienlijk zou zien dalen.” De minister stuurde daarom een circulaire naar de gemeentebesturen waarin ze de gemeenten verzocht de oppervlakte van de als volkstuin uit te geven percelen te beperken tot drie are per perceel. Om te kunnen bepalen of allerlei klachten terecht waren verzocht de minister de gemeenten ook om een vragenlijst in te vullen over de oppervlakte van de volkstuinen en het aantal huurders.

De Tweede Wereldoorlog, oprichting Ons Genoegen

Tijdens de Tweede Wereldoorlog kregen de volkstuintjes, net als in de Eerste-Wereldoorlog, opnieuw een impuls door de voedselschaarste. Vanuit de overheid werden campagnes gestart om de voedselproductie te verhogen. Boeren werden gestimuleerd om grasland om te zetten in akkers en kregen daar subsidie voor (een ‘scheurpremie’ van f250,- per ha in 1941). Gemeenten werd gevraagd om gronden beschikbaar te stellen voor de verbouw van voedselgewassen door

particulieren. Er werd zelfs voorgesteld om volkstuintjes aan te leggen in parken, maar in Zwolle bestond die noodzaak niet, omdat er op korte afstand van de stad voldoende ruimte beschikbaar was. In grote steden zoals Berlijn en Londen zien we deze ontwikkeling wel. In een brief van 5 februari 1941 aan alle gemeenten schreef het Departement van Land- en tuinbouw: “Zoals bekend mag worden geacht, zijn ten dienste van de voedselvoorziening van ons land tal van maatregelen genomen, die ten doel hebben, de bodemproductie zoo hoog mogelijk op te voeren. Voor zoover nodig moge ik in dit verband wijzen op de wenschelijkheid, dat door de gemeentebesturen alle medewerking wordt verleend, teneinde te bereiken, dat de gronden, waarover zij de beschikking hebben, en welke voor den verbouw van voedingsgewassen in aanmerking komen, ten volle aan dit doel dienstbaar worden gemaakt...”.

Tegelijkertijd werkte het Rijk aan een landelijke registratie van volkstuinen. Alle gemeenten moesten hier opgave van doen. De gemeente Zwolle meldde begin 1941 dat er in Zwolle vier complexen waren:

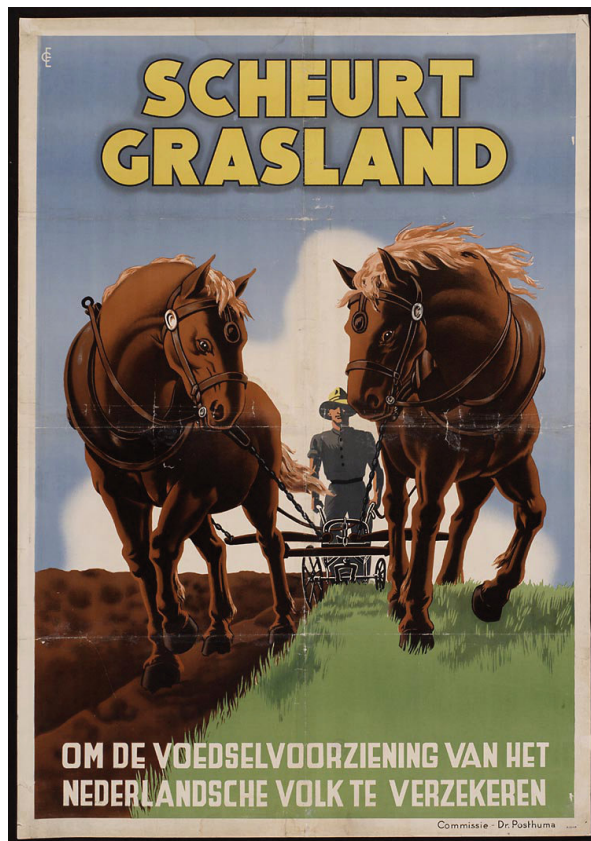
- ‘de Blokjes’ bij de oude IJsselcentrale bereikbaar via de Marsweg, 2,2 ha met 115 tuinen.
- ‘De Koppels’ in Berkummerbrinkhoek (gem. Zwollerkerspel). 4.75 ha met 157 tuinen.
- ‘Meppelerweg’ gelegen aan den in aanleg zijnde rijksweg, tusschen de Meppelerweg en Boerendanserdijk.
- ‘Rangeerterrin’ en ‘Schellerweg’ bereikbaar vanaf de Assendorperlure en den Schellerweg.

De gemeente meldde hierbij ook dat er in

Zwolle geen volkstuinverenigingen waren. Het ministerie nam de regie bij de aanleg van meer volkstuinen. Gemeenten moesten geschikte plekken zoeken en de landelijke bond van volkstuinders, de AVVN, kreeg hierbij een belangrijke rol. In de *Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant* van 7 februari 1942 werd de werkwijze bekend gemaakt. De aanleg van de volkstuincomplexen werd in samenwerking met de AVVN opgepakt. De tuintjes kregen een uniforme grootte waarvan de helft met aardappelen en de helft met groente moest worden beteeld. De AVVN regelde de centrale inkoop van zaaizaad, pootgoed en mest. De beschikbare gronden werden door de Heidemij in overleg met de AVVN gescheurd en teeltklaar opgeleverd. De huurprijzen waren f 13 tot 14.50 voor een tuin van 225 m2 inclusief contributie en een maandelijks orgaan met technische voorlichting. Gegadigden werden opgeroepen om zich voor 12 februari aan te melden.

Inmiddels was de gemeente Zwolle op zoek naar locaties voor volkstuinen en werd met behulp van de AVVN en de Heidemij in vrij korte tijd een lokale organisatie opgericht om de tuinen te beheren. De coördinatie hiervan kwam in handen van A. Pluut, hoofdamttenaar van Rijkswaterstaat. Hij werd ook de eerste voorzitter van de Zwolsche Bond van Volkstuinders die op 3 april 1942 tijdens een bijeenkomst in Odeon werd opgericht als afdeling van de landelijke AVVN en zou zestien jaar later de naam ‘Ons Genoegen’ krijgen.

Uit de uitnodiging voor de oprichtingsvergadering blijkt dat alles tot in de puntjes was voorbereid. Er kwamen dertien

▲ Affiche voor het scheuren van grasland uit WO2 (Geheugen van Nederland).

tuincomplexen met ruim 750 tuintjes van elk 200 m². De gronden werden door de Heidemij teeltklaar gemaakt. De inkoop van zaden en pootaardappelen en kunstmest was centraal geregeld via de Centrale inkooporganisatie van de AVVN (Civav). De nieuwe tuinders kregen voorlichting van de Rijkslandbouwconsulent uit Apeldoorn en zijn assistenten.

Het bestuur van de nieuwe vereniging bestond uit: voorzitter A. Pluut, Brederostraat 88, secretaris A.W.G. Zijlstra, Molenweg 250, penningmeester A. Knol, Meidoornstraat 45

en de commissarissen A. Jonkers, Brederostraat 127 en J.L.W. Schnoer, PC Hoofdstraat 6. Daarnaast werden per tuincomplex enkele tuincommissarissen benoemd. Pluut was maar kort voorzitter, want in november 1943 verhuisde hij naar Haarlem. Hij werd opgevolgd door R. Korendijk.

De bond was bestuurlijk niet autonoom, maar zoals vermeld een afdeling van de AVVN. De huurovereenkomsten werden dan ook met deze organisatie gesloten. Als er verder iets geregeld moest worden, moest het bestuur ook bij de AVVN aankloppen. Zoals bijvoorbeeld bij het regelen van extra bonnen voor rijwielbanden, want bestuursleden moesten heel wat heen en weer fietsen tussen de verschillende complexen. In 1944 moest het bestuur ook in actie komen. De tuinders op complex IX moesten namelijk het veld ruimen omdat daar door de Duitse bezetter

versterkingen werden aangebracht. Het bondsbestuur gaf een machtiging om de gedupeerde leden-huurders schadeloos te stellen.

Gedurende de oorlog moesten alle volkstuinen geregistreerd worden en moesten volkstuinders een vergunning hebben om te mogen tuinieren. Dit maakte het voor Joodse stadsgenoten onmogelijk om een volkstuin te huren. Zelfs lid worden van de pas opgerichte Volkstuinvereniging was voor hen niet mogelijk. Omdat het, door de steeds meer aangescherpte anti-Joodse maatregelen, al vanaf 22 oktober 1941 verboden was om lid te worden van een vereniging. Op de volkstuinen werd wel voedsel voor onderduikers geteeld, zo blijkt uit het verhaal van Nico Noordman*, die veertien onderduikers onderdak bood in zijn woning in de P.C. Hoofdstraat. Om ze van voedsel te voorzien huurde hij een volkstuin en ook nog grond bij een boer. Noordman staat niet op de ledenlijst van de vereniging uit 1944, dus vermoedelijk huurde hij zijn tuin bij een particulier.

Na de Tweede Wereldoorlog

Na de oorlog daalde het aantal leden snel. Dit kwam vooral omdat particulieren de grond weer zelf wilden gebruiken. En omdat de gemeente in de wederopbouwperiode de gronden ging gebruiken voor woningbouw en bedrijfsgebouwen. Mogelijk speelde ook mee dat door de verbeterde voedselsituatie de noodzaak om zelf voedsel te verbouwen minder groot was.

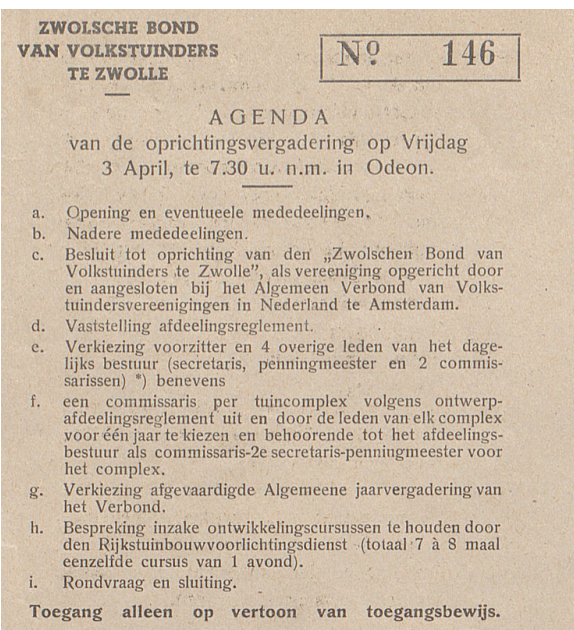
* Jaap Hagedoorn 2019. Veertien onderduikers in de Zwolse P.C.Hoofdstraat. *Mijn Stad mijn Dorp*.

De gronden zijn gelegen:	Waarp zijn aangewezen de gereserveerden met no's
I Aan de Croote Voorde nabij de gemeentegrans van Zwollerkerpel	1 t/m 80
II Bij de samenkomst van Urksteeg en Luttekeweg	93 t/m 142
III Aan de Katersteeg bij de afspijting van de Urksteeg	144 t/m 192
IV Aan de Luttekeweg plm. 600 m. vanaf de Urksteeg	193 t/m 319
V Aan de Luttekeweg plm. 300 m. vanaf de Luttekeweg	320 t/m 367 en 81 t/m 92
VI Lungs den nieuwen Rijksdondweg om Zwolle even beoosten den Langenholterweg (ingang vanaf den Hoogenkampweg)	368 t/m 458
VII Aan den Marsweg nabij de IJsselcentrale	462 t/m 483
VIII Achter de Ambachtsschool in Assendorp tegen de spoorlijn Zwolle-Meppel	484 t/m 569 en 777 t/m 782
IX Idem	570 t/m 602
X Nabij de bocht te Iltersum	603 t/m 647
XI Nabij de Centrale Werkplaatsen	650 t/m 686
XII Idem	690 t/m 729
XIII Nabij de Assendorperlure nabij den spoorweg	732 t/m 776

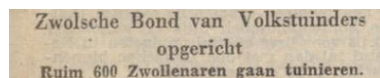
▲ Ligging van de dertien locaties waar in 1942 ruim 750 volkstuinen werden uitgegeven (detail uitnodiging oprichtingsvergadering Zwolsche Bond van Volkstuinders, HCO archief inventarisnr. 1372)

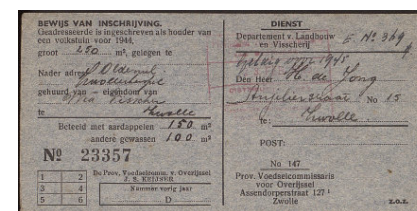
▲ Krantenbericht verplichte inschrijving volkstuinen (POZC 08-05-1942)

▲ Agenda van de oprichtingsvergadering van de Zwolse Bond van Volkstuinders (HCO archief inventarisnr. 1372)

▲ Berichten in de POZC over de oprichting en uitgifte tuinen (POZC 25-03-1942 en 04-04-1942)

▲ Een vergunning voor een volkstuin op eigendom van een particulier (HCO archief inventarisnr. 0652)

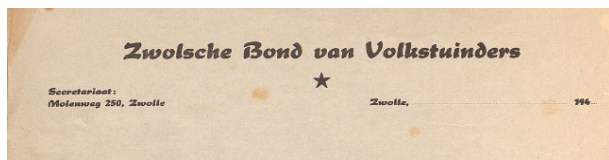
▲ Advertentie van de Zwolse Bond van Volkstuinders (POZC 30-11-1944)

Het enige complex dat overbleef was 'de Blokjes' bij de oude IJsselcentrale aan de Marsweg, het gebied dat tegenwoordig 'de Marslanden' heet.

In 1947, het jaar dat A. Knepper voorzitter werd, had de vereniging hier nog maar 27 tuinen beschikbaar.

In 1951 werd C. Punter voorzitter. Hij was een van de bestuursleden die zich enorm heeft ingezet voor de vereniging. In het jaarverslag van 1951 werd vermeld dat "diverse tuinen worden benut als bouwterrein en derhalve velen trachten een nieuw tuintje te huren. Om hieraan tegemoet te komen stelt de voorzitter voor te trachten een stuk grond bij te huren". Punter ging in gesprek met de gemeente en het lukte hem inderdaad om een extra stuk grond te huren. Op een deel van die grond waren al tuinders actief. Die werden verplicht om lid te worden van de vereniging en dat gaf wel wat strubbelingen. Uiteindelijk had de vereniging in 1951 plek voor 82 tuinen. In de jaren daarna groeide het gehuurde oppervlakte en aantal leden verder. Hier zijn echter geen goede gegevens over te vinden. In 1954 wordt in de verslagen vermeld dat 'complex 1' vanwege de bouw van een tuinderswoning moet worden ontruimd. We zien dan inderdaad op de topografische kaarten een woning verschijnen. Dit is waarschijnlijk de opmaat

▼ Briefhoofd Zwolsche Bond van Volkstuinders (HCO archief inventarisnr. 1372)

▲ Een voorbeeld van volkstuinders die moeten wijken voor industrieontwikkeling. In dit geval vanwege de bouw van de nieuwe fabriek van de ISLOK (in Samenwerking Ligt Onze Kracht), een fabriek voor o.a. bakfietsen en landbouwwerktuigen die tot dan toe gevestigd was aan de Thorbeckegracht. Waarschijnlijk hoorden deze percelen niet bij de volkstuinvereniging omdat het hier om jaarlijkse pacht ging. Het verloren gaan van dit soort percelen voor gebruik als volkstuin leidde er wel toe dat het ledental van Ons Genoegen weer ging stijgen (Overijsselsch dagblad 14-04-1950)

geweest voor een verhuizing naar de andere kant van de Marsweg eind jaren '50. Hier kreeg de vereniging een stuk grond van 3,5 ha en er was ruimte voor zo'n 150 tuinen. Op deze plek bleef de vereniging lang gevestigd. Er mochten schuurtjes bij de tuinen worden gebouwd. In 1965 hadden 81 van de 157 leden een eigen schuur. Er werd ook een werktuigenloods gebouwd en een clubgebouw. Er kwam zelfs een wachtlijst voor nieuwe leden.

In 1968 werd rechtspersoonlijkheid aangevraagd en die werd bij Koninklijk Besluit

► De ligging van de volkstuinen in 'de Blokjes', het tegenwoordige Marslanden.

De eerste kaart is van 1954. De tuinen lagen toen ongeveer op de plek van de rode cirkel tussen de Marsweg en de Nieuwe Wetering. De exacte plaats is niet duidelijk. Over de tuinen loopt de hoogspanningsleiding die in 1951 werd aangelegd (een aantal tuinen liep hierdoor schade op). Met een pijl is het bedrijf van ISLOK aangeven waar tot 1950 ook volkstuintjes lagen (zie krantenartikel op blz.). Het rode vierkante blok is de plek waar de tuinen eind jaren vijftig naar verhuisden.

De tweede kaart is van 1964. De tuinen waren toen verhuisd naar de andere kant van de Marsweg.

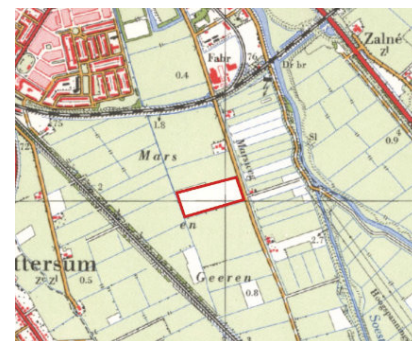
De derde kaart is van 1994, vlak voor de verhuizing naar de Schellerbergweg. De strook grond ten oosten van de Marsweg is dan al vanaf ca. 1975 industrieterrein. Op dit moment is het gehele gebied industrieterrein. Op het vroegere volkstuinterrein staan nu vooral autobedrijven.

in 1969 verleend. De vereniging heette vanaf die tijd officieel "Zwolsche volkstuinvereniging Ons Genoegen".

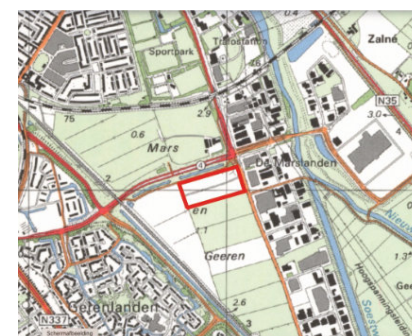
Eind jaren '40 en begin jaren '50 waren de inkomens nog laag en telde elke gulden voor de meeste arbeidersgezinnen. De meeste leden van de vereniging vonden daarom het lidmaatschap van de AVVN te duur. In 1949 werd daarom besloten om het lidmaatschap van de AVVN op te zeggen.

◀ Kaart van 1954.

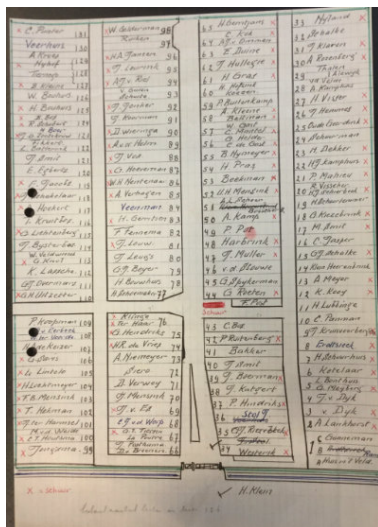

◀ Kaart van 1964.

◀ Kaart van 1994.

► De indeling van de tuinen aan de Marsweg. Een hoofdpad met parallel twee zijpaden waarlangs de tuinen lagen (ongedateerde kaart, vermoedelijk omstreeks 1960).

► Protestbord bij de toegang aan de Marsweg (HCO archief inventarisnr. 1372)

Schellerbergweg

Maar ook de locatie aan de Marsweg kwam bij de gemeente in beeld als toekomstig industrieterrein. Al in de tweede helft van de jaren zeventig kreeg Ons Genoegen te horen dat ze het complex aan de Marsweg moesten verlaten. De vereniging verzette zich hier aanvankelijk fel tegen, vooral omdat veel oudere leden in Assendorp en de Pierik woonden en niets voelden voor een verhuizing. Maar de vereniging snapte uiteindelijk ook wel dat blijven geen haalbare optie was. *“We willen wel weg, maar dan moet de gemeente ook een keer echt over de brug komen”* wordt dan de houding. Om sterk te staan in de onderhandelingen met de gemeente besloot het bestuur in 1978 weer lid te worden van de AVVN. Voor een mogelijk juridisch gevecht zou men de hulp van de landelijke organisatie goed kunnen gebruiken. Bert Gerner, die in die tijd voorzitter was van de vereniging, heeft een belangrijke rol gespeeld in de onderhandelingen met de gemeente.

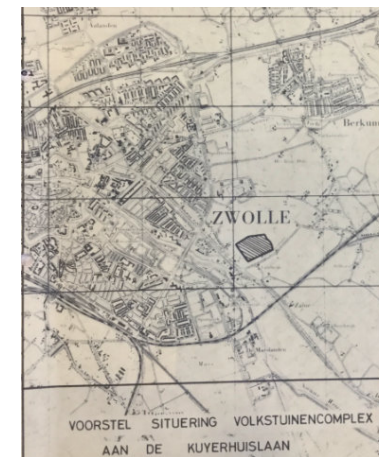
De gemeente kwam met twee mogelijke locaties voor Ons Genoegen. Het Toddenbeltpad bij de sportvelden van HTC en een locatie aan de Kuyterhuislaan. Beiden vielen af. De gemeente vond de locatie aan de Kuyterhuislaan te duur en Ons Genoegen vond de grond aan het Toddenbeltpad te slecht. Uiteindelijk werd overeenstemming bereikt over een locatie aan de Schellerbergweg. In het bestemmingsplan Stadsrand Schelle was hier ruimte voor alternatief groen opgenomen: waar een volkstuincomplex goed in paste.

Behalve over de nieuwe locatie werd ook flink onderhandeld over de voorwaarden en kosten

▲ De tuinen aan de Marsweg omstreeks 1992 met op de achtergrond het industriegebied tussen de Marsweg en de Nieuwe wetering (HCO archief inventarisnr. 1372)

van de verhuizing. Na lang onderhandelen werd overeenstemming bereikt en de *Zwolse Courant* berichtte op 17 januari 1992: *“Verhuizing Ons Genoegen kost de gemeente zeven ton”*. Het bestuur stelde van begin af aan duidelijke voorwaarden aan de verhuizing. Een daarvan was dat alle tuinen aan water moesten grenzen, zodat makkelijk water geput kon worden om de tuinen te besproeien (op de locatie in de Marslanden moest ieder zelf een eigen pomp slaan). Een ander belangrijk onderhandelingspunt was de verharding van de paden. De gemeente wilde dat met schelpen doen en vond klinkers veel te duur. Bert Gerner werd in een overleg met wethouder Henk Jansen heel boos en eiste dat de paden met klinkers werden verhard. *“Wie betaalt dat dan?”* zei de wethouder, *“dat is veel te duur!”*. Maar Gerner had toevallig van iemand op zijn werk gehoord dat de klinkers in

▲ Voorgestelde locatie aan de Kuyterhuislaan (daar staat nu o.a. het kantoor van waterschap Drents Overijsselse Delta)

de Oosterlaan weggehaald zouden worden en zei tegen de wethouder: *‘maar de klinkers bij de Oosterlaan gaan eruit, die kunnen dan toch gebruikt worden’*. *‘Hoe weet je dat?’*, zei de wethouder. Uiteindelijk kreeg Gerner zijn zin en de klinkers kwamen er. Tijdens de onderhandelingen werd de vereniging ook goed geholpen door Wim Hoentjen, toenmalig directeur van de AVVN.

De gemeente zorgde voor de inrichting van het complex. Er werden sloten gegraven en het terrein werd opgehoogd met grond die uit de sloten kwam. Er werd ook grond aangevoerd die vrij kwam bij nieuwbouw in Zwolle Zuid. De kwaliteit van de grond is daardoor nogal wisselend. Bij een van de tuinen zakte tijdens de werkzaamheden zelfs een graafmachine weg. Meerdere tuiniers hebben daarom na de

▲ De aanleg van het nieuwe tuincomplex aan de Schellerbergweg.

▲ Een van de Roemeense huisjes in 1994 (tuinnummer 119) en daarnaast de situatie anno nu (de populier rechts op de foto is een stuk groter geworden).

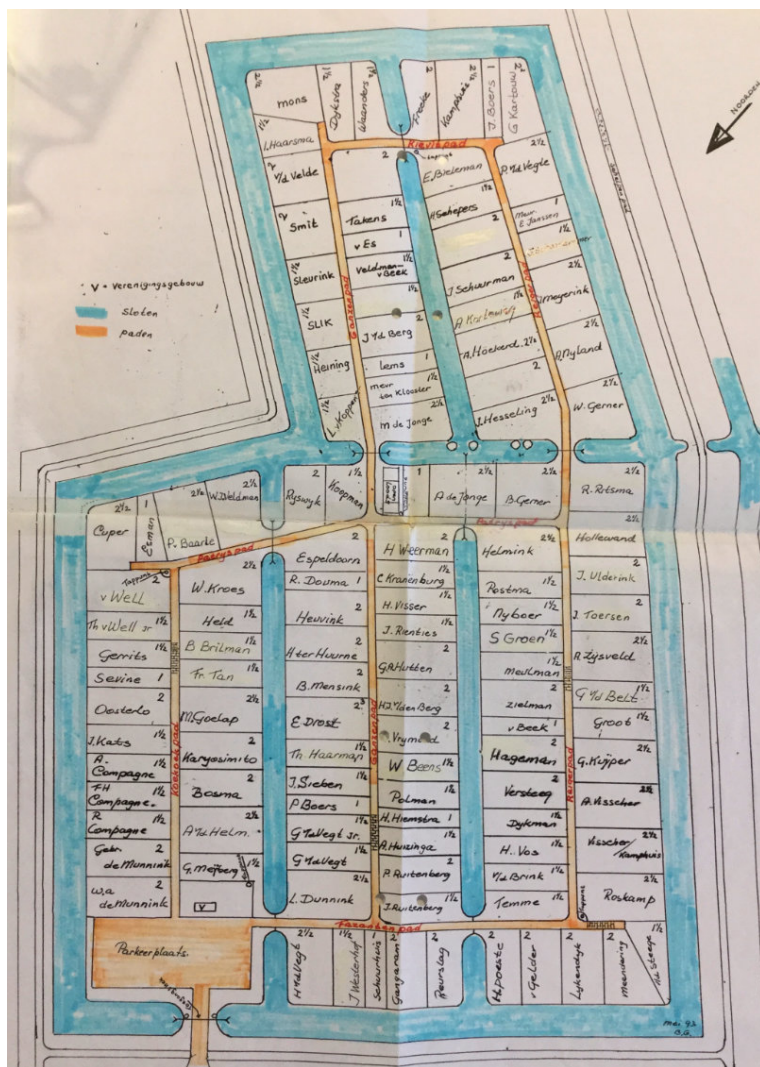
▲ Het tegenbezoek van de volkstuinvereniging uit Lünen aan Ons Genoegen aan de Marsweg. Vlnr. Paul Podszuck en Horst Groth (Lünen). Bert Gerner (ontvangt gedenkbord) en Kees van der Woude, bestuursleden Ons Genoegen.

▲ De situatie aan de Schellerbergweg in april 1993 voor de aanleg van het volkstuincomplex (foto Bert Gerner).

▲ De voorpagina van de "feestgids", gemaakt ter gelegenheid van de opening van het nieuwe complex

►Plattegrond tuinen vlak na de verhuizing in 1994. Op enkele na waren alle tuinen verhuurd

oplevering van het terrein nog eigen drainage aangelegd.

'Ons Genoegen' kreeg de gelegenheid om zelf een ontwerp voor het complex en clubgebouw te maken. Voorzitter Gerner liet zich hiervoor inspireren door het complex van een volkstuinvereniging in het Duitse Lünen, partnerstad van Zwolle. In het kader van de uitwisseling tussen de twee gemeenten werd in 1991 een bezoek aan dit tuinencomplex georganiseerd. Daarbij kreeg Gerner onder andere het idee om de tuintjes door beukenhagen met een voortuintje te omzomen. Het clubgebouw is ook door hem ontworpen. De vereniging kreeg hiervoor een bedrag van de gemeente en mocht bij de bouw medewerkers van de Wezo inschakelen. De bergingsschuur die nog op de oude locatie op de Marslanden stond werd met behulp van vrijwilligers naar de nieuwe locatie verhuisd.

Bij de inrichting van de nieuwe locatie aan de Schellerbergweg kwam heel wat kijken. Alle tuiniers konden aangeven op welke plek ze het liefst wilden zitten en hoe groot hun tuin moest zijn (keuze uit 100, 150, 200 of 250 m²). Het lukte om aan de wensen van vrijwel iedereen te voldoen. Daardoor is de huidige indeling met de verdeling van de tuinen van verschillende grootte ontstaan. Ongeveer de helft van de tuiniers wilde niet meeverhuizen. Ze vonden de afstand te groot worden of hadden een andere reden.

Na de oplevering ging iedereen druk aan de slag om zijn nieuwe tuin in te richten. Een aantal tuinhuisjes werd vanaf het oude

complex aan de Marslanden verhuisd naar de Schellerbergweg (zie hoofdstuk blz.30).

Er werden ook nieuwe tuinhuisjes gebouwd. Secretaris Kees van der Woude had via de kerk goede contacten in Roemenië. Hij kon daar goedkoop een aantal tuinhuisjes kopen. Een aantal leden heeft zo een Roemeens tuinhuisje gekocht, waaronder de nieuwe voorzitter R. Ritsma.

De opening van het nieuwe complex

Het nieuwe complex werd op 8 april 1995 feestelijk geopend door wethouder Jansen en er werden toespraken gehouden door wethouder Jansen, voorzitter R.Ritsma van 'Ons Genoegen' en de voorzitter van de AVVN, dhr. J. van de Scheur en na afloop was er een hapje en drankje en een rondleiding op het nieuwe complex.

▼ Foto gemaakt bij de feestelijke opening van het nieuwe tuincomplex in 1995. Vlnr. De oude voorzitter Bert Gerner, de nieuwe voorzitter R. Ritsma, de ontwerper van het logo van Ons Genoegen en wethouder Jansen

▲ Als dank voor zijn enorme inzet voor de verhuizing kreeg het plein voor het clubgebouw de naam van scheidend voorzitter Bert Gerner. Het naambordje werd tijdens de opening van het nieuwe complex op 8 april 1995 door de nieuwe voorzitter Ritsma onthuld. Links voorzitter Ritsma rechts Bert Gerner

► Bericht over bestrijding aardappelmoeheid
(Overijsselsch dagblad
05-04-1955)

Van oorlogstuin naar hobbytuin

In het eerste huishoudelijk reglement uit 1942 staat in artikel 2: ‘De tuinen mogen alleen voor het verbouwen van aardappelen en groenten worden gebruikt volgens te stellen regeling’. En in de stukken van de oprichtingsvergadering werd aanvullend vermeld dat van de 200 m2 de helft moest worden beplant met aardappelen en dat tabak niet mocht worden verbouwd. Evenmin mocht er levend vee of bijen worden gehouden, maar het bestuur kon van die bepaling ontheffing verlenen als niemand er hinder van zou ondervinden.

Na de oorlog, toen de voedselsituatie was verbeterd, werd de noodzaak om voedsel te verbouwen veel minder groot. De verplichting om op de helft van de oppervlakte aardappelen te verbouwen verdween, maar er kwamen wel strengere regels vanwege het risico op aardappelmoeheid. In 1955 werd vanuit het ministerie bepaald dat alleen aardappelen mochten worden geteeld op een van tevoren aangewezen gedeelte van het gebied. Deze bepaling bestaat nog altijd en is ook opgenomen het huishoudelijk reglement van ‘Ons Genoegen’.

Het verbod op het telen van bloemen werd niet alleen geschrapt, maar in die zin zelfs verplicht gesteld met de bepaling dat over de gehele breedte van de tuin bloemen moeten worden aangeplant. Die overigens vervangen mogen worden door niet al te hoge heesters of laagblijvende vruchtbomen. De vereniging ging zich ook actiever richten op voorlichting, bijvoorbeeld door middel van lezingen. En in het huishoudelijk reglement van 1963 kwam te staan dat het doel van de vereniging het

beoefenen van de tuinbouw en bloementeelt als vrijetijdsbesteding in de ruimste zin was.

Het resultaat van die omslag was op het tuincomplex in de Marslanden al snel te zien: het zag er allemaal veel groener en bloemrijker uit. In nog veel sterkere mate is dat op het huidige complex het geval. Uiteraard afhankelijk van het jaargetijde is het aan de Schellerweg een groene oase met een kleurrijke bloemenpracht. Vooral na 2000 kwamen er steeds meer huurders die vooral bloemen telen.

In vergelijking met de Marslanden ziet het er allemaal veel netter en ordelijker uit. Op de vroegere locatie was in de loop der jaren een veelheid van bouwsels neergezet. Omdat hierover niets geregeld was, stonden er bouwvallige tuinhuisjes en kassen van bij elkaar gezochte oude raamkozijnen. Maar na de verhuizing naar Zwolle-Zuid werden de regels flink aangescherpt. Secretaris Kees van der Woude zei hierover in de *Zwolse Courant* van 14 juli 1994: “voor alle leden gelden strakke richtlijnen, toestanden als aan de Marsweg zullen

▲ Het tuincomplex aan de Marsweg. Links: de eerste meter werden bloemen en heesters gekweekt.

niet geoorloofd zijn. Iedereen mag zelf zijn/haar tuin inrichten, maar wel binnen de regels. Er zal nu zeer streng op naleving van de regels worden toegezien". Met die 'toestanden' bedoelde hij vooral de wildgroei aan huisjes en kassen en de bomen die bij de Marsweg steeds hoger werden.

Nu mogen bomen en struiken niet hoger zijn dan drie meter.

In de jaarverslagen zien we het onderwerp onderhoud van de tuinen regelmatig terugkomen, bijvoorbeeld in 1967.

De voorzitter: *"er is een dame op de tuin gebeten door een rat; voornaamste oorzaak van de aanwezigheid van deze dieren is de grote troep die wordt verzameld o.a. achter de schuren of rondom en enkele in de schuren. Graag van allen medewerking "ruim troep op". Hierbij wil ik ook nog noemen het slechte onderhoud van kanten grenzend aan de slootkanten... ook het onderhoud van de toegangspaden laat veel te wensen over. ... lid zijn legt U verplichtingen op; kunt u dit niet, het beste is dan ergens anders te gaan tuinieren.... er zijn er ook die de walkanten zowel binnenzijde als buitenzijde van de aanplant gebruiken voor afvalplaats van troep die men kwijt wil. ...."*

Ook was het op de locatie in de Marslanden heel gebruikelijk dat afval op de tuin werd verbrand. In het jaarverslag 1967 lezen we bij de rondvraag: Kruitbos: *"door verbranden van rommel juist wanneer ik op de tuin ben voel ik mij vaak 'een gerookte haring' waarom moet dat?"* Door de heer Veerman wordt hierop direct gezegd: *"hoe laat ik ook naar de tuin ga met de bedoeling iets te verbranden en anderen geen last te geven, steeds zie ik dan Kruitbos, je krijgt gewoon geen kans"*.

In het huishoudelijk reglement werden regels opgenomen die ervoor moesten zorgen dat de tuinen er netjes uitzien. Er wordt een

tuincontrolecommissie aangesteld die de tuinen enkele keren per jaar controleert op bijvoorbeeld algehele staat van onderhoud, het knippen van de haag, het onderhouden van het pad en de slootkant en de hoogte van de bomen en struiken. Bij herhaalde waarschuwingen kan de huur van de tuin opgezegd worden. Dit gebeurt niet vaak, maar is toch regelmatig voorgekomen.

Ontwikkeling na 1994

Na de verhuizing bleef de belangstelling voor de tuinen constant. De wachtlijst was beperkt. Rond 2000 was er echter minder belangstelling voor volkstuinten en konden zelfs niet alle tuinen worden verhuurd. De laatste jaren is er weer een groeiende belangstelling voor tuinieren. Er is een grote wachtlijst en er is regelmatig zelfs een wachtlijststop vanwege het grote aantal aanmeldingen. Deze ontwikkeling is het gevolg van de toenemende belangstelling voor natuur, milieu en gezonde voeding. De corona-pandemie heeft hier ongetwijfeld ook aan bijgedragen. De laatste jaren verandert ook de samenstelling van de groep tuinders. Deze verschuift van overwegend gepensioneerde mannen naar meer jonge gezinnen.

► Foto's van het complex op de Marslanden.

